

МЕДИЧНА ОСВІТА

УДК 378.147: 378.046.4

Волошин М.М.

Психолого-філософські аспекти самовдосконалення у студентів медичних вузів

Кафедра загальної хірургії (зав. каф. – проф. І.М.Гудз)

ДВНЗ “Івано-Франківський національний медичний університет”

Резюме. Стаття присвячена психолого-філософським аспектам самовдосконалення у студентів медичних вузів, оскільки в умовах кредитно-модульної системи зростає потреба в особистісному розвитку студентів, їх професійному самовдосконаленні, створенні у студентському колективі сприятливої соціально-психологічної атмосфери для вияву активності, розвитку самостійності студентів через організацію їхньої самоосвіти та самовиховання.

Ключові слова: професійна підготовка, психолого-філософські аспекти.

Сучасний лікар, окрім медичних знань, повинен мати високий інтелектуальний рівень, широкий світогляд, творче мислення та усвідомлення сенсу своєї гуманної діяльності. Від лікарів також вимагається високий професіоналізм, основою якого є не лише наявність знань, а й готовність їх систематично поповнювати та оновлювати. Саме у вищій школі необхідно сформувати потребу майбутніх лікарів у постійному професійному зростанні, розвинути їх навички самостійно поповнювати знання, бути готовими та прагнути до самовдосконалення впродовж усього життя.

Клінічне мислення лікаря повинно базуватися на системно-комплексному характері взаємозв'язку людини з оточуючим середовищем, враховувати особливості перебігу хвороби в соціальному та екологічному аспектах. Сучасна медична наука та освіта розвивається в складних умовах. Важка соціально-економічна ситуація в країні, яка супроводжується низьким рівнем соціального захисту населення, стимулює особливу увагу до здоров'я людини. Охорона здоров'я населення повинна бути визнана вищим пріоритетом держави як найважливішого фактора національної безпеки [5].

З огляду на це, дослідження проблеми формування готовності майбутніх лікарів до професійного самовдосконалення є важливим для збагачення лікарської практики виховання і навчання студентів-медиків. Т. Н. Сапожнікова розглядає професійне самовдосконалення студентів медичного університету як свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня своєї професійної компетентності та розвитку професійно значимих якостей відповідно до зовнішніх соціальних вимог, умов професійно-педагогічної діяльності й особистої програми розвитку. Велике значення самовдосконаленню надавав В.О. Сухомлинський. Він писав про те, що “усі суперечки й роздуми про те, як зробити навчання виховним, будуть безпредметними, поки в житті підлітка самоосвіта не набере належної ваги. Без самоосвіти, без напруження розумових і вольових сил для пізнання й самопізнання освіта та навчання не можуть стати виховними [1, 2].

Ураховуючи те, що професійне самовдосконалення завжди є результатом усвідомленої взаємодії студентів з конкретним соціальним середовищем і при цьому вони реалізують потребу виробити в себе такі особистісні якості, які забезпечували б успіх у навчальній, професійній діяльності й у житті взагалі, професійне самовдосконалення майбутніх лікарів визначаємо як цілеспрямовану, систематичну й високоорганізовану діяльність, що полягає в самостійному поглибленні й розширенні професійних знань, розвитку вмінь, здібностей, професійно значимих якостей особистості з метою підвищення кваліфікації й особистісного зростання [2].

Під час практичних занять слід дотримуватися певних принципів навчання. Перш за все викладачу потрібно заволодіти та утримати увагу слухачів. Велике значення для цього

має чітке формулювання цілей кожного заняття, кожної теми. Для цього викладачі можуть, наприклад, розповісти цікавий випадок з власної практики, описати нестандартну ситуацію або запитати, як би вони вирішили певну проблему. Але увага слухачів повинна утримуватися протягом всього заняття. Тому через 15-20 хвилин усного викладу матеріалу дуже важливо вміти залучити студентів в навчальний процес, використовуючи інші методи. Для цього можна застосувати три методи активної участі слухачів: опитування, «мозковий штурм» і демонстраційний показ [4].

За допомогою питань можливо спонукати студентів думати і поступово спрямувати їх до поставленої мети заняття. Доцільно ставити риторичні запитання, які призначені не стільки для того, щоб отримати відповідь, скільки для того, щоб розвинути мислення. Питання мають бути відкритими, тобто такими, які не передбачають просту відповідь «так чи ні». Опитування – важлива частина заняття, його слід проводити як в дидактичній, так і в практичній частині заняття.

«Мозковий штурм» - це особливий вид опитування, що відрізняється від звичайного. В ході цього процесу виникає безліч різних креативних ідей. Тут немає правильної або неправильної відповіді, є лише творче мислення. Викладач ставить студентам питання, після чого вони повинні дати стільки відповідей, скільки можуть. Після того, як слухачі висловили всі свої ідеї, викладач може направити їх в потрібне русло і звернути увагу на важливі моменти [4].

Демонстраційний показ має за мету сполучити теорію з практикою, у ході якого дуже корисно залучати всіх студентів. Демонстраційні покази слід використовувати під час дидактичної частини заняття для того, щоб робити перерви у викладенні теоретичного матеріалу. Презентація матеріалу має бути зрозумілою і добре організованою. Надзвичайно корисним у даному випадку є огляд та обстеження тематичних пацієнтів.

Під час опрацювання клінічних завдань особливу увагу слід надати філософському підходу до вирішення питання лікування кожного конкретного хворого як соціального суб'єкту на підставі гуманізму, високої моральності та милосердя. Певна доля гумору під час викладення матеріалу сповна прийнятна. Це насправді підтримує зацікавленість студентів, але лише в тому випадку, якщо це не відволікає їх від основних завдань заняття. Необхідно стимулювати та залучати кожного студента до диспуту. Не слід повчати, ставити багато питань. Викладачу не треба давати відповідь самому, доцільно запропонувати тим студентам, які знають правильну відповідь, пояснити її іншим. Така методика ще більше залучає студентів до роботи і дає можливість остаточно закріпити знання.

Таким чином, процес професійного самовдосконалення особистості є однією з важливих проблем у філософії, психології й педагогіці. У філософії процес професійного самовдосконалення особистості розглядають у тісному зв'язку зі смислотвірним ядром людини, її унікальністю та неповторністю. У психології процес професійного самовдосконалення особистості трактують як результат духовної та практичної діяльності особистості, що прагне до розкриття усієї повноти своєї людської сутності. Психологи розглядають професійне самовдосконалення як соціально-психологічний феномен у розвитку особистості, як внутрішньо детермінований процес її розвитку. У педагогічних дослід-

женнях професійне самовдосконалення аналізують з урахуванням активного впливу соціального середовища. Предметом педагогічних досліджень є ті шляхи і засоби підвищення внутрішньої творчої активності особистості, що в кінцевому рахунку повинні сприяти її самовдосконаленню. Теоретичний аналіз філософських, психологічних та педагогічних досліджень з проблеми особистості, її розвитку та самовдосконалення дозволили визначити процес професійного самовдосконалення особистості як цілеспрямовану, систематичну, високоорганізовану й творчу діяльність, що полягає в самостійному поглибленні й розширенні професійних знань, розвитку вмінь, здібностей, професійно важливих якостей особистості та передбачає безперервний ріст її кваліфікації й особистісне зростання [1, 2].

У нерозривній єдності теорії і практики пріоритетну роль відіграє практика; теорія і практика у навчанні — це дві органічно пов'язані сторони єдиного процесу пізнання. Після відпрацювання практичних навичок, якими повинні оволодіти студенти, вони відчують зв'язок із життям.

Актуальність надання медичної допомоги, бажання на більш кваліфікованому рівні врятувати життя людей спрямовує на якісне відпрацювання практичних навичок. Незважаючи на величезну різноманітність видів діяльності людини, терміни «знання» і «навички», можна розглядати в психолого-педагогічному значенні як взаємопов'язані «абстрактне» і «конкретне». Пояснюється це тим, що людина знає тільки те, що вміє, і навпаки, уміння засвідчує рівень оволодіння певними знаннями, її здатність виконувати певний вид діяльності. Якщо студент здатний розповісти, як має бути виконана та чи інша маніпуляція, то це ще не означає, що він уміє її виконувати. На умінні, як відомо, базується здатність виконувати роботу, що характеризується як навички. Під цим варто розуміти ступінь здатності виконувати дії під меншим контролем свідомості або автоматично. У міру повторення дії уміння виконувати її все більш відточується, удосконалюється, а легкість і швидкість, повне оволодіння виконанням тієї чи іншої маніпуляції залежить від природних задатків і здібностей та якостей особистості, від її попереднього досвіду. Уміння під кутом зору ступеня їх сформованості поділяються на початкові, проміжні і завершальні (майстерність) [3].

Процес розвитку умінь і навичок протягом усіх етапів практичної підготовки базується на основі знань студентів про конкретну дію, починається з формування у них початкових умінь. Закономірно, що від простих навичок у медичній підготовці переходять до формування складних навичок. Використання різних форм та методів навчання із залученням максимальної кількості каналів надходження інформації ґрунтується на теоретичній базі, багаторазове відтворення алгоритмів практичних навичок і аналіз допущених помилок дозволяє перетворити уміння та знання в навички з надання медичної допомоги, що виконуються на підсві-

домому рівні.

Література

1. Дудікова Л. В. Психолого-педагогічні аспекти готовності майбутніх медиків до професійного самовдосконалення / Л. В. Дудікова // Зб. наук. пр. № 49. Ч. II / Ред. кол.: Л. М. Романишина (голов. ред.) та ін. — Хмельницький: Вид-во Нац. ак. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького, 2009. — С. 13 — 16.
2. Дудікова Л. В. Підготовка майбутніх медиків до професійного самовдосконалення / Л. В. Дудікова // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: // Зб. наук. праць. — Випуск 29. / Ред. кол.: В. І. Шахов (голова) та ін. — Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2009. — С. 103 — 108.
3. Жданов О. И. Педагогика и психология высшей школы / Жданов О. И. — М.: РАГС, 2010. — 258 с.
4. Філософські аспекти проведення занять з лікарями-інтернами хірургічного профілю / В. Д. Шейко, С. І. Панасенко, О. А. Крижановський // Світ медицини та біології. — 2010. — № 4. — С. 180 — 182.
5. Хрусталеv Ю. М. Философия науки и медицины / Хрусталеv Ю. М., Царегородцев Г. И. // М.: Гэотар Медицина, 2007. — 507 с.

Волошин М.М.

Психолого-філософские аспекты самосовершенствования у студентов медицинских вузов

Кафедра общей хирургии (зав. каф. — проф. И.М.Гудз)
ГВУЗ “Ивано-Франковский национальный медицинский университет”

Резюме. Стаття посвящена психолого-філософським аспектам самосовершенствования у студентів медичинських вузів, поскільки в умовах кредитно-модульної системи зростає потреба в особистому розвитку студентів, їх професійному самосовершенствуванні, створенні в студентському колективі сприятливої соціально-психологічної атмосфери для проявлення активності, розвитку самостійності студентів через організацію їх самоосвіти та самовиховання.

Ключевые слова: *професійна підготовка, психолого-філософські аспекти.*

M.M. Voloshyn

The Psychological and Philosophic Aspects of Medical Students' Self-improvement

General Surgery Department (chair — Prof. Hudz I.M.)
Ivano-Frankivsk National Medical University

Abstract. The article highlights the psychological and philosophic aspects of medical students' self-improvement. In conditions of the credit-modular system, there is an increasing need for promoting students' personal development and professional growth, creating a favorable social and psychological atmosphere for revealing students' initiative and developing independence through providing opportunities for self-education and self-discipline.

Keywords: *professional training, psychological and philosophic aspects.*

Надійшла 12.05.2014 року.